

उर्वी अशोक पिरामल फाउंडेशन यांच्या सहाय्याने
पेण प्रकल्पांतर्गतच्या शासकीय आश्रमशाळांतील
विद्यार्थ्यांची आरोग्य तपासणी तसेच आरोग्याबाबत
समुपदेशन व मार्गदर्शन करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक-शाआशा-२०१६/प्र.क्र.२९१/का.१३
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक- ०५ ऑगस्ट, २०१६

प्रस्तावना:-

शासकीय तसेच अनुदानित आश्रमशाळांमध्ये विविध कारणांमुळे विद्यार्थ्यांचे मृत्यू होत आहेत. त्यामध्ये आजारपण हे मुख्य कारण आहे. त्यासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभागामार्फत फिरती आरोग्य पथके स्थापन करून त्यांचेमार्फत आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांची आरोग्य तपासणी करण्यात येत आहे. परंतु त्याचा परिणामकारक उपयोग झाल्याचे आढळून आलेले नाही. सबब आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांच्या आरोग्यासंदर्भात उपाययोजना करण्याबाबत शासन स्तरावर गांभीर्याने विचार सुरू आहे. आश्रमशाळांमधील शिक्षण व अन्य सुविधांबाबत Corporate Social Responsibility अंतर्गत प्रयत्न होणेसाठी मा.मुख्यमंत्री यांचे अध्यक्षतेखाली एक बैठकही घेण्यात आली. त्याचाच एक भाग म्हणून प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, पेण यांच्या अंतर्गत रायगड जिल्ह्यामध्ये १४ व रत्नागिरी जिल्ह्यामध्ये २ अशा एकूण १६ शासकीय आश्रमशाळांमध्ये उर्वी अशोक पिरामल फाउंडेशन यांच्या सहाय्याने मोबाईल हेल्थ युनिटद्वारे शासकीय आश्रमशाळांतील विद्यार्थ्यांची मोफत आरोग्य तपासणी करण्याबाबत शासनाचा आदिवासी विकास विभाग व उर्वी अशोक पिरामल फाउंडेशन यांच्यामध्ये दि.१२ जुलै, २०१६ रोजी सामंजस्य करार (MOU) करण्यात आला आहे. सदर कराराच्या अनुषंगाने सदर योजनेच्या अंमलबजावणी संदर्भात शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१. प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, पेण यांच्या अंतर्गत रायगड जिल्ह्यामध्ये १४ व रत्नागिरी जिल्ह्यामध्ये २ अशा एकूण १६ शासकीय आश्रमशाळांमधील विद्यार्थ्यांना सर्वकष आरोग्य सेवा मोबाईल हेल्थ युनिट द्वारे पुरविणे तसेच सदर आश्रमशाळेतील विद्यार्थी व शिक्षकांमध्ये आरोग्य, पोषण व हायजिन (Hygiene) यासंदर्भात जागृती निर्माण करणे हा या कार्यक्रमाचा प्रमुख उद्देश आहे.

२. सदरचा कार्यक्रम दि.१५ ऑगस्ट, २०१६ ते ३१ जुलै, २०१९ असा प्रथम तीन वर्षासाठी राबविण्याचे प्रस्तावित असून कार्यक्रमाचे मुल्यमापन करून तो यापूढे चालू ठेवण्याबाबत निर्णय घेण्यात येणार आहे. या कार्यक्रमांतर्गत पहिल्या सहा महिन्यांमध्ये सर्व विद्यार्थ्यांची उंची, वजन, हिमोग्लोबीन स्तर यांची तपासणी करून कमतरता असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना आवश्यकतेप्रमाणे आयर्न व फॉलिक ॲसिडच्या गोळ्या देण्यात येणार आहेत. तसेच विद्यार्थ्यांचे जंत, त्वचाविकार आणि युरीनरी ट्रॅक इन्फेक्शन बाबत तपासणी करून औषधोपचार करण्यात येणार आहेत. तसेच विद्यार्थ्यांच्या डोळ्यांचीही तपासणी करून चष्म्यांचे वाटप करण्यात येणार आहे.

३. वरील आश्रमशाळांमधील विद्यार्थ्यांची मोफत आरोग्य तपासणी उर्वी अशोक पिरामल फाउंडेशन यांच्या सहाय्याने करण्यात येणार आहे. प्रत्येक महिन्यातून दोनवेळा विद्यार्थ्यांची तपासणी करून आजारावर नियमित उपचार करण्यात येतील तसेच विद्यार्थ्यांमध्ये सुक्ष्म अन्न द्रव्याची कमतरता असल्यास ती देण्यात येतील. तसेच पोषणाबाबत विद्यार्थी व शिक्षकांना मार्गदर्शन करण्यात येईल. आकस्मिकपणे उपचार मिळण्यासाठी फाउंडेशनच्या वतीने पॅनलवरील स्थानिक स्तरावरील खाजगी/शासकीय दवाखान्यामध्ये व्यवस्था करण्यात येईल. त्यावरील खर्च शासनास करावा लागेल.

४. मोबाईल हेल्थ युनिटमधील डॉक्टर, नर्स, चालक आणि समुपदेशक यांना जीवन कौशल्याबाबत युनिसेफ आणि फाउंडेशनच्यावतीने प्रशिक्षण देण्यात येईल. सदर समुपदेशक शाळांना वेळोवेळी भेटी देऊन विद्यार्थ्यांना समुपदेशन व मार्गदर्शन करतील.

५. सामंजस्य करारानुसार उर्वी अशोक पिरामल फाउंडेशन यांची जबाबदारी खालीलप्रमाणे राहिल:-

(१) फाउंडेशनकडे उपलब्ध असलेल्या दोन मोबाईल हेल्थ युनिटद्वारे सहा आश्रमशाळांमध्ये वरील सुविधा पूर्वीप्रमाणेच मोफत पुरविण्यात येतील. त्यावरील कोणताही खर्च आदिवासी विकास विभागास करावा लागणार नाही.

(२) पेण प्रकल्पांतर्गत उर्वरित दहा आश्रमशाळांसाठी फाउंडेशनकडून मोबाईल हेल्थ युनिट खरेदी करून त्यामध्ये डॉक्टर, नर्स, चालक व समुपदेशक यांची नियुक्ती करण्यात येईल. सदर कर्मचा-यांवरील संपूर्ण खर्च फाउंडेशनकडून करण्यात येईल.

(३) सर्व १६ आश्रमशाळांमध्ये महिन्यातून दोनवेळा मोबाईल हेल्थ युनिटद्वारे विद्यार्थ्यांची आरोग्य तपासणी करण्यात येईल. त्यावेळी आजारावर नियमित उपचार करून विद्यार्थ्यांमध्ये सुक्ष्म अन्न द्रव्याची कमतरता असल्यास ते देण्यात येतील.

(४) तिस-या मोबाईल हेल्थ युनिटवर GPS यंत्रणा बसविण्यात येईल, जेणेकरून त्या युनिटची हालचाल व दिवसामध्ये चाललेले अंतर कळेल. तसेच सदर मोबाईल हेल्थ युनिट आदिवासी विकास विभागासी चर्चा करून निश्चित केलेल्या ठिकाणी उभे केले जाईल.

(५) सदर आश्रमशाळांमधील प्रत्येक विद्यार्थ्यांचा आरोग्य विषयक इतिहास व त्यांचेवर वेळोवेळी केलेले उपचार याची माहिती डिजिटल स्वरूपात ठेवण्यात येईल व त्यावर मुख्याध्यापकाची किंवा वरिष्ठ पर्यवेक्षकाची स्वाक्षरी घेण्यात येईल.

(६) सर्व तीनही मोबाईल हेल्थ युनिटची खरेदी करणे, त्या आरोग्य सेवा योग्य बनविणे व त्यांच्या देखभाल दुरुस्तीवरील खर्च फाउंडेशन द्वारे करण्यात येईल.

(७) आश्रमशाळांमधील विद्यार्थ्यांची आरोग्य विषयक माहिती फाउंडेशनकडून आदिवासी विकास विभागाव्यतिरीक्त कोणालाही उपलब्ध करून देण्यात येणार नाही.

६. सामंजस्य करारानुसार आदिवासी विकास विभागाची जबाबदारी खालीलप्रमाणे राहिल:-

(१) आवश्यकता भासल्यास तपासणीसाठी आलेल्या तिसऱ्या मोबाईल हेल्थ युनिट मधील कर्मचाऱ्यांच्या राहण्याची व्यवस्था शासकीय आश्रमशाळांमध्ये करण्यात येईल.

(२) तिसऱ्या मोबाईल हेल्थ युनिटच्या कार्यक्षेत्रातील १० आश्रमशाळांमधील विद्यार्थ्यांच्या उपचारासाठीची औषधे, उपचारासाठी अन्य आवश्यक साहित्य व टॉनिक इत्यादींवर प्रथम फाउंडेशन व्दारे खर्च करण्यात येईल. त्यानुसार प्रत्यक्ष झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती तीन महिन्यातून एकदा प्रकल्प अधिकाऱ्याकडून फाउंडेशनला करण्यात येईल.

(३) प्रकल्प अधिकारी पेण यांच्याकडून तिसऱ्या मोबाईल हेल्थ युनिटच्या इंधन खर्चाची प्रतिपूर्ती प्रत्येक महिन्यास फाउंडेशनला करण्यात येईल.

(३) प्रकल्प अधिकारी, पेण यांनी वरील (२) व (३) येथील खर्च न्यूक्लिस बजेट या जिल्हा योजनेखालील मंजूर तरतूदीतून भागवावा.

(४) तिसरे मोबाईल हेल्थ युनिट कार्यान्वित करण्यासाठी काही मंजूऱ्या शासनाकडून आवश्यक असल्यास त्यासाठी आदिवासी विकास विभागाकडून फाउंडेशनला मदत करण्यात येईल.

(५) सदर कार्यक्रमाचा मासिक प्रगती (MIS) अहवाल घेण्यासाठी विहित प्रपत्र तयार करण्यासाठी विभागाकडून फाउंडेशनला मदत करण्यात येईल.

(६) सदर कार्यक्रमाचा आढावा घेण्यासाठी प्रत्येक सहा महिन्याला बैठक घेण्यात येईल आणि मागील अनुभवाच्या आधारे कार्यक्रमांमध्ये आवश्यक सुधारणा करण्यात येतील.

(७) सदर कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीचे संनियंत्रण करण्यासाठी विभागाकडून वेळोवेळी आश्रमशाळांना भेटी देण्यात येतील.

सुकाणू समिती

७. (१) वरील कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसंबंधी मार्गदर्शन करण्यासाठी खालीलप्रमाणे सुकाणू समिती गठित करण्यात येत आहे. सदर समितीची रचना खालीलप्रमाणे राहिल:-

१) सचिव, आदिवासी विकास	अध्यक्ष
२) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक	सदस्य
३) उर्वी अशोक पिरामल फाउंडेशनचे प्रतिनिधी	सदस्य
४) युनीसेफचे प्रतिनिधी	सदस्य
५) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे	सदस्य सचिव

(२) सदर समितीची बैठक प्रत्येक तीन महिन्यातून एकदा किंवा समन्वयाने ठरविलेल्या कालांतराने घेण्यात येईल.

(३) सदर समितीची कार्ये खालीलप्रमाणे असतील-

- अ) कार्यक्रमाचा उद्देश व धोरणे निश्चित करणे.
- आ) कार्यक्रमाचे परिणाम निश्चिती व साध्ये याचा आढावा घेणे.
- इ) कार्यक्रमाच्या संरचनेचा आढावा घेणे व निश्चित केलेल्या उद्दीष्टांच्या व्याप्तीमध्ये वाढ करण्याबाबत विचार करणे.
- ई) सहामाही खर्च व वार्षिक दरवाढ लक्षात घेऊन आर्थिक बाबीचा आढावा घेणे.
- उ) सदरचा कार्यक्रम नवीन असल्याने याबाबत परस्परांनी एकमेकांना मदत करून त्यामध्ये सुधारणा करणे.
- ऊ) कार्यक्रमाची पूर्णपणे अंमलबजावणी झाल्यानंतर त्यावर होणाऱ्या खर्चाची माहिती समिती पूढे सादर करणे व समितीच्या मान्यतेने त्यामध्ये सुधारणा करणे.

४. सदरचा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in संकेतस्थळावर उपलब्ध करून दिला असून त्याचा सांकेतांक क्र. २०१६०८०५१७००२४५५२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सु. ना. शिंदे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ३) मा.मंत्री (आदिवासी विकास), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ४) मा. विरोधी पक्षनेते, विधान परिषद.
- ५) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ६) मा. सचिव (आदिवासी विकास), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ७) मा. सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
- ९) आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.
- १०) संचालक, आरोग्य सेवा, सेंट जॉर्जस हॉस्पिटल, मुंबई.
- ११) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, ठाणे.
- १२) उर्वी अशोक पिरेमल फाउंडेशन, मुंबई
- १३) युनीसेफ, मुंबई.
- १४) प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, पेण.